

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

V. Letnik

V Ljubljani 15. julija 1904.

Št. 7.

Počitnice.

Počitnice — prelestna beseda, polna prijetnosti in blagoglasja za mlado in staro uho! In zares, kdo se jih ne zveseli, ko se bližajo polahno, polahno? Kdo se jih ne razveseli, ko stopijo nekega dne v šolsko sobo ter pravijo: dosti! Da se mladina veseli počitnic, tega pač ni treba morda še le dokazovati. So reči, pravi Aristotel, ki jih ni treba dokazovati, in med temi je v prvi vrsti dejstvo, ki pa ga je Aristotel po čudni pomoti pozabil omeniti, da bi mladina imela najrajši vedno počitnice. A tudi mi stari nismo begvekako nasprotni počitnicam. Malce dolgčas nam je seveda po srboritih, a vendarle v dnu duše za vse dobro dovtetnih paglavcih in bolj sramežljivo-skromnih in pridnejših dečlah, a kaj hočemo? Postava je postava, mi smo pokorni sluge postavé, mi ne le pokorno, ampak z veseljem vsprejemamo ukaze postav, in postava pravi, da se tega in tega začno počitnice.

Najmanj vzroka veseliti se počitnic imajo pač stariši. Zanje, bi rekel človek, morajo biti počitnice prava nadloga. Tako je bilo lepo mirno, ko je sedela mladež v šoli, na, sedaj pa veden nemir! In kako so razposajeni ti veleučeni učenčki! Zlaj to, zdaj ono, nikdar ni miru pred njimi! Kjer bi jih ne b. lo treba, tam so, a nikoli nikjer jih ni, kjer bi jih človek potreboval! Vsega tega ni treba, čemu počitnice, tako zamrmra včasih stari očanec. In vendar, mnogo odredb smo že dčživelí, a ne pomnimo, da bi bila katera tako nepopularna, kakor je bila tista, ki je hotela božične počitnice nekoliko pri-krajšati. Mi šolniki smo samo nekoliko pogodrnjali, a takoj ubrali resnobne

postavne gube, a v najodločnejšo opozicijo so stopili ravno stariši. Kaj, da ne bi privoščili izmučeni mladini teh par dni? tako so javno pisali in izražali veliko nevoljo nad novo odredbo. In zdi se nam, da bo ta odločna opozicija odredbo tudi kmalu pokopala. Saj so nekateri grozili kar z obstrukcijo, pomislite s „počitniško obstrukcijo“! To je zopet le nov dokaz za tezo, da so počitnice neka ustanova, ki kakor malokatera uživa vsesplošne simpatije.

No, kajpada! Človek je sicer filozofično bitje; spoznanje, veda resnica mu nudi največ najvišjega in najčistejšega vžitka, a kaj, poleg vse filozofične naše narave je vendarle tudi materija del našega bitja. In materija nas vleče navzdol iz jasnih višin filozofičnega razmatranja. Duh je željan spoznanja, a duhu mora služiti telo in vse, kar je telesnega, tvarnega, organskega počasi izčrpa svojo energijo in se — utruji. Trudni smo vsi, mi šolniki, ki razkladamo mladini skrivnosti vesoljstva, in trudni so naši modri poslušavci, ki se zatapljajo dan za dnevom v le te skrivnosti! V skrivnosti pravimo! Ali ste že kdaj premislili, koliko človeškega truda in npora leži nakopičenega v najpreprostejši pridobitvi? Kaj mislite, da je kaj tako preprostega izumiti črke? Pomislite le na našo prvo črkopravdarsko dobo! Koliko črnila se je porabilo za samo Metelkovo „žabico“ in še je revica žalostno poginila! Ali pomislite na veliko prelivanje črnila v naših dneh, ko se bije strašen boj med *I* in *v*? Če že v črkah leži toliko človeške umnosti, kaj še le v številkah! Kaj časa je prešlo, da je človeštvo pustilo rimske številke in se z vsem navdušenjem zavzelo za arabske številke! Premislite še nadalje, kaj razkladamo tudi na najnižjih šolah! Kaj ne, kako preprost je na videz decimalni sistem; človek bi mislil, da ni mogoč v splošni uporabi drug sistem, in vendar, koliko truda in npora, koliko kulturne sile je bilo treba, da si je priboril zmago ta sistem! Ali se ne spominjate, kar vas je šolnikov iz polpretekle dobe, kako se nam je upirala ljudska duša, ko smo ji izkušali dopovedati, da je najpametnejši, ker najpreprostejši decimalni sistem? „Nova mera, nova vaga, kaj nam treba tega vruga“ — tako so nam ugovarjali s težkimi argumenti, povzetimi iz samega hudičeslovja! Sedaj pa dodenite še trud Evklidov, ki ga je imel z geometrijo, Kolumbov, ko je odkrival nove svetove, Newtonov, ko je proučeval nebo, ali pa magari nazadnje tudi trud Jules Vernov, ko je romal na luno — kaj ali ni v vsem tem nagromadene na stote človeške umske sile? To se pravi: ne mislite, da sem materialist! Že dobro vem, da je duh duh, a kakor smo rekli, duhu mora služiti materija, mora služiti vse živčevje, ves organizem, in če izmer te in stehtate vso živčno energijo, ki so jo porabili kulturni prvoboritelji, ves pot, ki so ga prelili, ves življenjski sok, ki so ga izželi iz materije svojega telesa, ne dobite le stotin stotov, ampak tisočine! In kvintesenico vseh pridobitev mi nudimo mladini! Ali je pa kaj čuda, da se utrudimo tudi mi, ko v duhu nekako obnovimo vse kulturno delo človeštva, in da se utruji mladina, ki mora nekako misliti misli vseh največjih miselcev človeštva? Ljudje božji, kaj je torej bolj potrebnega, bolj nujnega kakor so — počitnice? Odpočiti se moramo vsi, počitka potrebujemo mi in počitka potrebuje mladina! Duh se mora razvedriti, živčevje pomiriti in poživiti, telo okrepiti. Napolniti moramo

na novo akumulator energije, da bomo iz njega črpali zopet celo leto! Kdo tega ne vidi?

Pravzaprav, če naj smo odkritosrčni, moramo izpovedati, da se počitnice celo prepozno začno. Ni modro, če je šola, kadar ni več čas za šolo. A od srede julija naprej po naših krajih ni več čas za to. Navadno je vročina že o dopoldanskih urah taka, da otroci niso več dovzetni za argumente, pa naj si bodo sami sloveči Aristotelovi argumenti a posteriori (ki so pa, mimogrede rečeno, v naši tako tenkočutni dobi itak prepovedani). Ali bi ne bilo bolj pametno, ko bi povsod sklenili šole že sredi julija, kakor po mestih? Res so otroci po kmetih bolj čvrsti, a dremež je dremež, naj-čvrstjega človeka vročina prevzame, da ni za filozofiranje. Seveda so težave, ker je že toliko formalnih stopenj, da otrok ne pride zlepa do vrha modrosti in se zato nekaterim nikoli ne zdi dosti šole. Pa bi saj v poletnih tečajih imeli učne kurze na vrtu v senci! Ali ni to nova praktična misel?

Toda bodi kakorkoli, počitnice so potrebne in lepe, to je pribito. Kajpada, ker je na svetu vse nepopolno, se ni čuditi, da je najlepši prvi dan počitnic. Vsako leto si mislim, kako lepe bodo počitnice, a vsako leto se mi zdi, da je zares lep le prvi dan, potem pa pride vedno nekoliko prevare. Človek bi šel tja in tja, bi! A saj veste, kako je! Bi se izbije z denarjem, a plače še vedno niso povišane; ko bodo povišane, bodo pa naložili kak nov davek na vozne karte. O poznamo vrednost denarja! Čim več ga je, tem manj je vreden! — —

A počitnice so le in pozdravljene naj bodo! Mnogokrat prevaran se jih vedno razveselim. Malo v gozdu, malo na potu, malo v družbi, malo med knjigami — pa se bo razvedril duh in vedre misli se bodo porajale v duši, po telesu pa se bodo začele razlivati nove moči. In vedrih misli in živih moči potrebuje človek, ki hoče biti šolnik! Zatorej še enkrat pozdravljene počitnice! Naj bi bile srečne vsem, vsem hasnive, vsem prijetne! Dobre počitnice — dobro novo šolsko leto!

O vrednosti šolskih naznanil.

Ko sem še bila otrok, vedela sem, da imajo mati v zaklenjenem predalčku omare dvoje reči največje važnosti. Z nekakim spoštovanjem sem gledala tja, kadarkoli se je odprl predal, in niti dotakniti bi se ne bila upala toli važnih predmetov. Morda mika vedeti tudi tebe, dragi bravec, kaj je neki bilo v tistem predalu. Prvi zaklad je bila denarnica, drugi pa škatljica, katera se je odpirala le redko, redkokedaj. Mati so pravili: „Tukaj imam dokumente ljubega pokojnega očeta. Prav skrivnostna in častitljiva se mi je zdela ta beseda. Nisem je umela, a nekaj imenitnega morajo biti — dokumenti“ —.

Prišla je zame šolska doba. Prav živo mi je v spominu, kako smo hiteli otroci veseli domov, držeč v rokah šolsko naznanilo. Nekateri smo

dobili še lepo podobico povrh. Reklo se nam je: „Ponesite ljubim starišem!“ In ljuba mati so sedli k mizi in motrili z resnim obrazom tiste majhne predalčke šolskega naznanila, ter bili potem prav prijazni proti meni. Občudovali so tudi sličico rekoč: „Moraš pač ljubiti gospodično učiteljico in jo rada ubogati, ko te toli lepega uče in še tako imenitno nagrade.“ Potem so pa mati tiho vstali in z neko slovesnostjo shranili šolsko naznanilo v oni skrivnostni škatlji, — pri očetovih dokumentih. — In od tedaj so ostala šolska naznanila in vse, kar je bilo zapisano v njih, za mene vselej pomembno in velevažno. Tudi pozneje, za časa večjih študij, je bil vsak trud sladek, če sem le oveselila mater tisti dan, ko sem jim predložila izpričevalo — preimenitni dokument. —

Da kedo prezira šolsko naznanilo ali se niti ne zmeni zanj, ali se drzne ga celo koncem leta raztrgati, in kosce pa vreči pred učilnico, da se to godi, izvedela sem šele kot učiteljica.

In vzroki tacega vedenja? Reklo se mi je: „Naše ljudstvo je še premalo omikano, ne ve ceniti šolskih naznanil, se sploh niti ne zmeni za kaj tacega. Zadovoljni moramo biti, ako se stariši dobrovoljno podpišejo v zadnjem razpredelu.“

Ne tajim, da so me globoko zbolele zlasti prve besede. „Ljudstvo premalo omikano.“ Torej, omikajmo ga! Pa kako? In poskušnja je dala dober uspeh.

Minulo je nekaj let od tedaj. Zdaj se v našem kraju ne zanimajo le stariši, ampak tudi starejši bratci in sestrice za naznanila. Učenci se veselijo ali sramujejo svojih redov in stariši povprašujejo, kako ta in oni red slabejši ter primerjajo uspehe nižjih razredov z višjimi itd.

Katera so torej sredstva, ki so zagotovila ugoden uspeh?

1. Izpraševati je treba otroke skrbno in vestno, predno se zapišejo redi.

Koliko veselje in zanimanje vzbuja, ko se mora vstopiti učenec pred svoje tovariše in tu jasno odgovarjati na dva ali tri vprašanja. Učenci kar tekmujejo med seboj; samozavest, čut poštenja in časti dobi tu nekako podlago. Lenuhi so razkrinkani, goljufiga ni mogoča. A vstrajni in pridni otrok še le tukaj izpriča, kako je bil vesten ves čas. Marsikateri revček z zakrpanim oblačilom stoji zdaj pohvaljen in v časti pred bahatim bogatinom, ki morda začetkom leta niti sedeti ni hotel tik njega.¹⁾ Napačna je misel, da se v nižjih razredih, v 2. in 1. šolskem letu še ne more preizkuševati. Že v 1. četrtletju prvega šolskega leta sem preizkuševala z dobrim uspehom. Tako izpraševanje je nekako ogledalo opravljenega dela. Učitelj natančno spozna, kje je treba zastaviti vse sile, kje dostavljati, kje pomagati slabejšim. Pogosto se pripeti pri preskuševanju, da šele tu spoznamo kakega prav tihega otroka, kot dobrega učenca prve vrste, a ostajal je vsled svoje skromnosti do zdaj vedno bolj v ozadju.

Res je sicer, da hvalijo nekateri razredovanje „po čutu“; tudi jaz ne zagovarjam onega, ki bi učencu odgovarjajočemu enkrat na tri vprašanja

¹⁾ Pripetilo se mi je že v elementarnem razredu, da so naravnost prosili bogati otroci, naj bi smeli sedeti zraven bogatih.

gladko, že koj dal red „prav dobro“. Pač pa bodi preizkuševanje nekaj regulator „čuta“, nekako merilo pravice. Doživela sem sledeče: Otrok, ki je imel vseskozi dobro spričevalo, ima očitno slab red iz verouka. „Za božjo voljo, zakaj se pa ne učiš bolje verouka, da si dobil tako slab red?“ vprašam ga. „Gospod nas niso nič vprašali, samo imena naša so poklicali, potem pa zapisali red“, glasil se je odgovor. Ni li to bridka obtožba, ki kaže dovolj jasno, da čuti otrok krivico, kadarkoli ga razredujemo brez preskuševanja. Da moramo imeti za preskuševanje pripravljena vprašanja, tega pač menda ni treba poudarjati.

2. Pred razdelitvijo naznanil je treba nastopiti z neko slovesnostjo. Seznaniti je učence s pomenom redov. Naglašati jim je treba zlasti vele-pomembnost reda v vedenju. Že v I. razredu mora otrok slišati, da je slab red iz npravnosti hujše nego slabi redi v vseh drugih predmetih.

Prepričevalna beseda učiteljeva pade kakor seme v mlada srca in gotovo obrodi dobrega sadu.

„Danes so pohvaljeni“, s temi besedami dobijo naznanila vsi oni, ki imajo prve rede iz vedenja, pridnosti, verouka in drugih glavnih predmetov. Lenuhi pa s slabimi redi v imenovanih predmetih naj se takrat javno in resno grajajo. Take opombe zadoščajo in mnogo se jih poboljša.

Umevno je, da povedó o tem tudi otroci doma. Kar pa otrok razlaga in starišem pojasnuje, to jih zanima in šolsko naznanilo jim ni več deveta briga.

3. Ko se razdelé naznanila zadnjikrat v letu, polaga jim učitelj na srce: „Prosimo ljube stariše, naj vam shranijo naznanila. Kadar boste veliki, še lahko zopet pogledate, kako ste se nekoč v šoli učili in obnašali.“ Ne trdim, da bodo shranjena vsa naznanila, a ona tretjina ali polovica, ki je bila med vrliimi, pohvaljenimi učenci, pa menda gotovo. In tudi tak napredek v omiki moramo pozdravljati z zadovoljstvom. Tudi preprosti stariši bodo imeli v omari zavitek ali pa škatljico — z dokumenti, — ne bode se tako pogosto pripetilo, da bi se zgubljali važni listi ali pa o priložnosti predložili zgnjeteni in umazani. Dosegli smo to s tem, da smo učence prepričali o važnosti šolskih naznanil.

M.

Ljudska šola na Kranjskem.

(Piše Viktor Steska.)

(Dalje.)

9. Posamezne šole I. 1805.—1810.

V tem poglavju podajamo zgodovinske novice o posameznih šolah na Kranjskem med I. 1805.—1810. Ta doba je doba razcvita. Oblasti se trudijo, da bi šolski pouk razširile. Težave se pa prikazujejo vsevprek. Dobrih in sposobnih učiteljev je le malo, s slabimi so same težave. Učiteljski dohodki

še niso povsod zagotovljeni. Občine si najemajo sobe za šolo; a te sobe so večinoma neprikladne, pa tudi lastniki imajo preveč vpliva na šolo. Želeti bi bilo novih, pripravnih šolskih poslopij, a kdo naj jih plača? Sicer so se šolske postave tudi na to ozirale in vse potrebno določile, pa žalostni časi francoskih vojsk, strah pred negotovo prihodnostjo, ubožnost prebivalstva in z vsem tem združeni notranji neredi so zavirali uspešen napredek. Vendar kljub vsem tem zaprekam napreduje šolstvo, dokler Francozi ne zavladajo v deželi.

Najpreglednejše bi bilo, ko bi našteli šole po abecednem redu. To pa ni bilo mogoče, ker so bile šole razdeljene po dekanijah, in se posamezni zgodovinski drobci imenujejo pri dekaniji, kamor je pripadala dotična šola. Zato so kraji našteti po dekanijah, ki se pa ne vjemajo s sedanjimi cerkvenimi dekanijami, ampak se od njih zelo razlikujejo. Dalje so dekani v tem spisu imenovani večinoma kot šolski dekani ali nadzorniki.

Učiteljske izkušnje so delali 30. avgusta 1808. sledeči šolski pomočniki (Schulgehilf): Andrej Petelin iz Ribnice, Jos. Vencajs iz Postojne, Jan. Pavšič iz Škocijana pri Turjaku, Jernej Nosan iz Loškega potoka, Jernej Stritar iz Lašč in Matej Tomšič iz Šmarija.

Juri Hušek, normalčni katehet, je prosil, naj ga zopet nastavijo v dušnem pastirstvu. Na njegovo mesto je prišel Andrej Vrus, kapelan v Ribnici. Janez Kersnik je bil vsled odloka dvorne komisije 10. dec 1808. imenovan za profesorja fizike na gimnaziji.

Ker je bila služba učitelja 4. razreda razpisana, sta se zanjo oglasila bogoslovca 2. leta Janez Sicherl in Janez Košiček, učitelj 4. razreda v Novem mestu. H konkurznem izpitu 23. februarja 1809. je prišel le Sicherl, ki je zato tudi dobil službo. Zaprisegli so ga hkrati s katehetom Vrusom 29. aprila.

Upokojeni učitelj Mat. Strohmayr, ki je imel 200 gld. pokojnine, je umrl 23. marca 1809.

Radi francoskega vpada (1809.) je bila v Ljubljani draginja, ki so jo bridko čutili tudi učitelji. Konzistorij je radi tega predlagal vladi, naj dovoli, da izplača stiskanim normalčnim učiteljem predujem za avgust, september in oktober. Vlada je predlog odobrila, pa le za dvomesečni predujem; naročila je pa tudi, naj se trnovskemu učitelju izplača zaostanek od 1. maja do konca julija v znesku 19 gld. 20 kr.

Zima 1. 1809/10. je bila ostra. Normalka je prosila, naj se dá učencem oprost vsakdanje šolske maše. Vlada je 8. januarja 1810. dovolila oprost, toda ne vsem učencem, ampak le otrokom od 7. do 9. leta za mesece december, januar in februar; ob nedeljah in praznikih so morali pa tudi ti prihajati.

Na normalki so delali izkušnje tudi bogoslovci in sicer iz pedagogike in katehetike. Izkušnja je bila navadno meseca julija. Pripravniki so delali izkušnjo navadno za bogoslovci. Leta 1806. so imeli bogoslovci izkušnjo 10. julija, pripravniki pa 11. in 12. julija. Ravnateljstvo je moralo za vsak tečaj predložiti preglednico o izpitih, tabelarni izkaz in risanke. Izpiti so se vršili slovesno. Po izpitih so delili darila. Vodstvo normalčno je prosilo

25 julija 1807. za premije. Vlada je 2. avgusta tej prošnji privolila in skrb prepustila konzistoriju.

Ljubljana. Ksaverija Schreiter je prosila dovoljenja, da bi smela poučevati deklice v župniji sv. Jakoba. Pogoji so ji bili naznanjeni 7. avg. 1806.

Josip Moriz, okrožni kancelist in licealni skriptor Friderik Strohmayer sta spisala zaznamek šolskoobveznih otrok. Konzistorij je priporočil, naj se dá vsakemu 40 gld. nagrade (15. aprila 1807.). Konzistorij sporoča vladi (17. maja 1807.), da je v župnijah sv. Nikolaja, sv. Jakoba in Marijinega Oznanjenja 381 dečkov in 267 deklic, ki bi morali obiskavati šolo.

Vlada je opozorila 3. junija 1807., da morajo imeti izkušnje tudi zasebni učitelji in zasebne učiteljice, ki poučujejo v Ljubljani 73 dečkov in 41 deklic.

L. 1808. so resno mislili, da bi v Ljubljani ustanovili še drugo šolo, in sicer v župniji Marijinega Oznanjenja. Želeli so jo nastaniti v frančiškanskem samostanu. Komisija, ki si je samostan ogledovala 21. in 22. marca, ni našla pravega prostora. Nove šole je bilo pa v resnici potreba. Vlada toži 2. novembra 1808, da nad 100 otrok niso mogli sprejeti v šolo, ker je bil prostor nedostaten. Pričele so se priprave, da bi se na novo razdelil prostor v licealnem poslopu za licej, za gimnazijo in za normalko. Ogled je bil 15. decembra 1808.

Uršulinska šola. Za katehetsko mesto je prosil 18. aprila 1806. Janez Debevec, in je to službo tudi dobil. Poleg hrane in stanovanja so mu nakazali 200 gld. plače. — Vlada je 24. aprila 1806. naznanila konzistoriju, da je ukazala stavbinskemu uradu, naj izdela načrt, kako bi se mogla normalka prenesti v uršulinski samostan. Leto pozneje (17. aprila 1807.) naroča vlada, naj uršulinke pobirajo v 1. in 2. razredu šolnino po 12 kr. na mesec, v 3. razredu pa po 16 kr. in sicer na korist normalnošolskemu zakladu. Konzistorij je ugovarjal temu ukazu, a brezuspešno. Šele 2. junija l. 1808 se je uklonil in naročil uršulinkam, naj šolnino zanaprej pobirajo.

Normalka v Ljubljani od l. 1805—1810.

Ravnatelj normalne šole¹⁾ Frančišek Hladnik je prosil, naj oprosté kateheta, da ne bo več predaval katehetike in pedagogike, marveč naj ta posel izročé njemu. Ker je bil konzistorij s tem zadovoljen, je vlada dovolila Hladniku predavanje iz obeh omenjenih predmetov (14. novembra 1805).

Normalko so odslej imenovali tudi uzorno glavno šolo (Muster-Hauptschule). Ravnateljstvo je prosilo leta 1805., naj se še nadalje ohranijo v 4. razredu kot predmeti naravoslovje, prirodoslovje in stavbarstvo. Vlada je odgovorila 12. novembra 1805, naj se prošnja predloži šele tedaj, ko bo dotiskana instrukcija k novemu načrtu, in izdan novi šolski kodeks.

Hladnik, ki je učil pedagogiko in katehetiko, je prosil za svoj trud 200 gld. nagrade. Vladi se je zdel ta znesek previsok, zato mu je nakazala le 100 gld. nagrade, učitelj Friderik Strohmayer je pa dobil 25 gld. iz

¹⁾ Kn. šk. arhiv v Ljubljani.

normalnošolskega zaklada. Učitelji na normalki so dobivali vsako leto redne podpore à 50 gld. Za l. 1807. so zanjo prosili sledeči: Jurij Hušek, Janez Kersnik, Jos. Golob, Friderik Strohmayr, Jos. Vinšek, Anton Pascher, Urban Jesenovec. Po normalu iz l. 1772 je namreč dobival ravnatelj 500 gld. plače, učitelj 300 gld. pomočnik 200 gld. in sluga 80 gld. Leta 1806. so želeli učitelji, naj bi se jim plača povišala za 100 gld.

L. 1807. so se zgodile na normalki velike spremembe. Anton Pascher je umrl za kapjo že 26. februarja. Njegovi udovi so nakazali 200 gld. pokojnine. Hladnik je bil z dvornim dekretom 12. februarja 1807. imenovan za gimnazijskega prefekta (ravnatelja) in je nastopil novo službo 1. aprila. Začasno ga je nadomestoval Jos. Vinšek. Za razpisano službo so prosili: Jan. Eggenberger, kapelan na Vrhniki, Golob in Kersnik. Eggenberger je bil potrjen na Dunaju za ravnatelja. Golobu so v nadomestilo priznali pri vladi 100 gld. osebne doklade; a dvorni dekret 8. maja 1808. je ukazal, da mora Golob to doklado vrniti, ker so se vsem učiteljem plače zboljšale.

Pripravniki Fr. Malenšek, Fr. Traven in Fr. Polak so prosili 19. dec. l. 1807 za ustanove. Prva dva sta prejela ustanovi po 60 gld.

Šentpeterska šola. Kakor v prejšnji dobi, je bil še tu za učitelja Anton Zupan (Suppan). Deklice je v ročnih delih poučevala Uršula Zupan, bržkone učiteljeva soproga. Za svoj trud je dobivala od leta 1804. dalje po 20 gld. nagrade, od l. 1808. dalje pa po 25 gld. Anton Zupan je prosil l. 1805. za povišanje svoje plače. Obravnave so se res tudi pričele glede plače in stanovanja, a l. 1808. je imel še vedno 120 gld. plače.

Trnovska šola. Župnik Peter Zupan je poslal 9. junija 1806. konzistoriju razpreglednico o napredku zimskega tečaja in je hkrati naznanil, da se ni moglo redno poučevati radi vojnih nemirov. Magistrat je naznanil 17. oktobra l. 1807., da je umrl učitelj Aleš Kren. Njegova vdova Elizabeta Kren je dobivala s petletno hčerko vred ubožni delež po 6 kr. na dan ali 36 gld. 30 kr. na leto. Magistrat je 13. novembra 1807. prezentiral učitelja Jerneja Kosa (Kus). Šolska občina mu je bila nasprotna, a konzistorij jo je poučil, da sedaj ne more več ugovarjati, ker je Kos že imenovan. Plače je dobival iz normalnošolskega zaklada 78 gld.; l. 1808. pa mu je nemški viteški red primaknil še 30 gld. priboljška. Vlada je trdno mislila to šolo zatreti in je vprašala 28. februarja 1807., če ne kaže trnovskemu učitelju vzeti 78 gld., ki jih dobiva iz normalnošolskega zaklada in prenesti na drugo šolo, kjer bi bil boljši učitelj in kjer bi bilo več otrok.

Št. Vid nad Ljubljano. Dekan Martin Strgulec sporoča 6. jun. 1806., da v njegovem okrožju ni bilo nikdar nobene šole in je treba ni, ker je Ljubljana blizu.

Ig. Župnik je prosil l. 1805., naj se učitelju plača izboljša. — Vlada je pisala 28. maja 1806. konzistoriju, da smatra za potrebno otvoriti šolo a) ker je šolsko poslopje v dobrem stanu; b) ker učitelja hvalijo; moral bi se mu pa preskrbeti pomočnik za cerkvenski posel; c) za plačo naj se mu dá beneficij sv. Katarine, a učitelj se potem ne bo smel več pečati z mizarstvom; d) naj

se doseže, da bo dobival učitelj biro že nabrano od gosposke in mu je ne bo treba samemu nabirati.

Leta 1808. sta prosila za učiteljsko mesto Anton Bukovnik in Jernej Stritar. Poslednji je bil začasno nameščen 26. junija 1808. Kmalu nato je prosil, da bi ga stalno nastavili; ker pa se je uprla proti njemu vsa občina, so mu naznanili, naj odide v 6 tednih. — Začasno je bil za njim nameščen 29. nov. 1808. Boštijan Skubec, ki je bil dotlej začasen učitelj v Višnji gori. Prosila sta za to mesto Andrej Kančnik iz Loke na Spodnjem Štajerskem in Frančišek Traven, ki ga je priporočil kamniški dekan. — Jernej Stritar je pa delal zase in pregovoril nekaj ljudi, da so zanj prosili pri vladi. Vlada je prošnjo poslala v izjavo izžanski gosposki, ki je odgovorila, da prošnja ni izvirna, in da je bil Stritar odslovljen na prošnjo občine in župnika. Ker se torej Stritarju ni posrečilo ostati na Igu, je prosil sustentacije po 10 gld. na mesec. Tej prošnji so ugodili pod pogojem da se bo spopolnil in pridno delal.

Dobrova. Na Dobrovi ni bilo ne šole ne učitelja. Ker je vlada priganjala, je poslal župnik Kuhar 19. decembra 1808. izkaz cerkvenskih dohodkov.

Dekanija Šmarna gora. Frančišek Repežič, dekan v Vodica, sporoča 19. junija 1804., da v njegovem okraju sedaj ni nobene šole, pač pa je bila pred več leti v Mengšu. — Josip Zupan, dekan v Šmartnem pod Šmarno goro, naznanja 12. oktobra 1805., da v njegovem okraju ni šolskega pouka to leto. Isto ponavlja za l. 1806. in 1807.

Mengeš. Vlada naroča 28. februarja 1807., da se mora šola urediti; če se ne nastani zopet v župnišču, kjer je bila preje, naj se sezida nova ali naj se pa najame soba.

Dekanija Kamnik. Frančišek Rejovec, dekan v Dobu, naznanja 25. junija 1804., da so bile preje v dekaniji tri šole: v Dobu, Krašnji in v Moravčah, ki so pa prenehale, ker starši svojih sedemletnih in osemletnih otrok ne puščajo v šolo potrebujoč jih za domača opravila.

Gašper Branka, kamniški dekan, pravi, da v kamniški okolici ni šole, v Kamniku je pa glavna šola.

Kamniški frančiškanski gvardijan sporoča 25. marca 1806., da je P. Aleksander Schrag iz Bavarske izvrsten učitelj, naj se torej ohrani tu. Cesar je to dovolil 4. marca 1806. P. Schrag je učil v 1. razredu, dokler ni bil 20. junija 1807. potrjen za drugi razred.

Obrtna učiteljica Cecilija Rečnik prosi leta 1806. povišanja plače od 81 gld. 54 kr. na 130 gld. Konzistorij je to prošnjo priporočal. Iz konzistorialnega šolskega zaklada ji je bilo nakazanih 44 gld. 42 kr. 29. oktobra leta 1808.

Vlada je 13. avgusta 1807. določila, naj se 3. razred namesti v frančiškanskem samostanu.

Konzistorij naroča 21. julija 1808. frančiškanskemu provincialu, naj mu natančno sporoči o opuščeni frančiškanski sukarni, da se preustroji v šolo;

dekanu pa vелеva, naj se izjavi, kako bi se cerkvena in učiteljska služba spojili; učitelj Podlipnik naj pokaže spričevalo usposobljenosti, če ga pa nima, naj pride v treh dneh k izkušnji.

Dob. Marijan Grundner, moravški župnik, naznaja 15. oktobra 1807., da se je šola pričela. Vlada govori v dopisu 6. aprila 1808., da je treba šolo v Dobu urediti. Ljubljanskemu stolnemu kapitolu se je sporočilo 7. apr. 1809. da mora kot patron prispevati 731 gld 48 $\frac{3}{4}$ kr. za novo šolo.

Vače. Dekan Anton Bergant na Vačah sporoča 25. junija 1806., da v njegovem okraju ni šole, pač pa je bila pred 15 leti skozi dve leti v najeti sobi. Ogled za zidanje šolskega poslopja je bil 20. januarja 1807., a šole niso sezidali, ker piše moravški župnik 25. novembra 1814., da je bila šola le predlagana.

Kranj. Šola je bila trirazrednica. Za novo šolsko poslopje so se vršila pogajanja. L. 1806. je vlada ukazala ceniti nekdanji kapucinski samostan za vojaščino; za novo šolo je pa bil ogled 24. maja 1808. Učeležili so se ga vitez Kalchberg, Rajmund grof Auersperg, Walland in okrožni inženir Poll. Predlagali so, naj se plača 1605 gld. 9 $\frac{1}{2}$ kr. iz voj. stanarinske zaloge za poprave in 2800 gld. iz zaloge za poškodovane po ognju in vodi (Feuer- und Wasserentschädigungsfond) za staro cerkvensko in šolsko poslopje. Tudi deželni stanovi so dovolili zgradbo šole. Okrožni urad predlaga v ta namen, naj se šola zaključi že 1. julija 1808. Vlada naroča 4. marca 1809, naj se za zgradbo šole poleg že porabljenih 6592 gld. 6 $\frac{1}{4}$ kr. še izplača 1685 gld. 40 $\frac{3}{4}$ kr. iz konzistorialnega šolskega zaklada proti pobotnici kot predujem in na račun zaloge za poškodovane po ognju in vodi polovico od 2800 gld., torej 1400 gld.

Dekan Avguštin Sluga sporoča, da je umrl učitelj Juri Knoll, in da je treba namestiti do začetka leta kateheta, tri učitelje in učiteljico. Za kateheta predlaga Albrechta. Glede Albrechta piše 23. avg. 1806., da ga hoče sam vzdržavati nudeč mu poleg hrane in stanovanja še 150 gld., dokler se ne izpraznita beneficija, ki ju uživata Celikar v Kranju in župnik Hrovat na Krki. Vlada je bila zadovoljna s tem predlogom. Dalje je Sluga predlagal l. 1806. za učitelja 1. razreda Andreja Petermanna, za učitelja 2. oziroma 3. razreda pa Jos. Mikša in Jimona Šugelja. Vlada je 28. sept. 1806. odobrila vse tri prosivce. Glede beneficijev pa je vlada odgovorila, da se ne morejo porabiti za šolske namene, ampak bodo pripadle verskemu zakladu (12. avg. 1807.), in naročila (18. okt. 1807.), naj se oskrbi šolski zaklad za šolo v Kranju. — Vlada je naznanila konzistoriju 11. jun. 1808. predlog okrožnega urada, naj se porabi desetina „Pirtacher“ za učiteljsko plačo. Konzistorij je odgovoril, da ordinariat ne nasprotuje temu predlogu, a mora počakati, da se pravda za to desetino ugodno izteče za kranjskega župnika.

L. 1808. je izplačal konzistorij učiteljema Sugelju in Petermannu po 350 gld. plače. Učitelj 2. razreda Jos. Mikš prosi 19. dec. 1809., naj ga oprosti službe, ker ne dobiva redne plače. Vlada je odgovorila 13. jan. 1810., da v teh izrednih časih ne more nič storiti za šolo v Kranju. — Katehet Andrej

Albrecht je odšel 12. aprila 1810. za kapelana na Krko, ker ni dobil plače. Pouk sta prevzela kranjska kapelana. Mikš se je pa kmalu povrnil (19. aprila l. 1910).

Šmartin pri Kranju. Dekan Andrej Cuderman sporoča l. 1804., da v njegovem okrožju ni bilo nikjer šole razen v Loki in pošilja 14. jun. 1804. izjavo župnikov v Selcih in Železnikih glede ustanovitve šol. Konzistorij mu je odgovoril, da je prejel s pohvalo poročilo o Selcih, s šolo v Železnikih se pa še lahko počaka.

Škofja Loka. Gašper Cuzner, učitelj v Škofji Loki, naznanja 8. decembra 1806., da pričenja šolski pomočnik Blaž Navoda z zakotno šolo za dečke in deklice. Upraviteljstvo državne imovine predlaga 10. jun. 1807. v imenu loške grajščine prošnjo Pavla Vidmairja in Josipa Fabra za učiteljsko mesto. Že 18. jun. je bil izvoljen in potrjen Pavel Vidmair, ki je bil dotlej učitelj in organist v Senožečah. Navoda se pa tudi s tem ni razumel. Očitali so navodu, da preveč pije. — Vidmair si je hotel dohodke pomnožiti in je prosil dovoljenja, da bi smel privatno učiti otroke za vse razrede. Dovolili so mu inštrukcijo le za tretji razred. — Vidmair toži 20. febr. 1810. zopet, da je Navoda nereden.

Komenda. Jernej Mulej je opravljal l. 1805. službo učitelja, cerkvenca in organista. Ker ni bil za rabo, ga je odslovil župnik. Mulej se je pritožil pri okrožnem uradu v Ljubljani zoper odslovitev. Deželna vlada mu je sporočila 25. avg. 1805., da je njegov priziv brezuspešen, ker ni pravi učitelj. — Vlada je naročila 16. marca 1808., naj se sezida šolsko poslopje, in konzistorij je zahteval 16. nov. 1808. od dekana poročilo o šoli.

Pred dvor. Kranjski dekan Avg. Sluga pošilja 16. jul. 1806. pregled o šolskem stanju in izkušenijske izpiske; 10. okt. 1806. pa predlaga, naj se šola ali izboljša, ali pa naj preneha. Drugo leto 31. okt. 1807. je stavil predlog, naj se šola ohrani in sicer tako, da se porabi za šolo soba drugega kapelana in prvemu kapelanu prisodi za pouk 100 gld. Konzistorij je opozoril na težkoče. Učitelj je dobil l. 1807. iz normalno šolskega zaklada 64 gld. 40 kr. — Vlada je šolo 9. jan. 1808. kar zatrla. Dvorni dekret pa s tem ni bil zadovoljen (28. jan.) in je zahteval, naj se šola zopet otvori. Posvet o tem je bil 23. marca 1808. Za učitelja je prišel Jernej Potočnik, ki je prosil 18. jan. 1809., naj se mu zopet nakaže plača 64 gld. 40 kr.

Cerklje pri Kranju. Vlada pošilja (18./3. 1808.) komisijski zapisnik za ureditev šol v Cerkljah in Št. Juriju. Konzistorij je odgovoril 20. sept. 1808. glede učiteljev, glede cerkvenskih fasij in glede stanovanja.

Tržič. Konec zimskega tečaja l. 1805./6. je bilo 44 učencev. Vlada svetuje 28. febr. 1807., naj se prične obravnava, da bi se porabila oba Megušarjeva beneficija za šolo. Vlada je dovolila 11. nov. 1807. 70 gld. doklade učitelju Jos. Peharcu. Ogled novega prostora za šolo je vlada zahtevala 15. okt. 1808. Pri okrožnem uradu so to točko rešili 29. dec. — Učitelj Martin Faber je resigniral na učiteljsko službo, kar sporoča dekan Sluga 11. nov. 1808. Za razpisano službo so se oglasili (23. dec. 1808.) Jernej Stritar,

Boštijan Skubic in Anton Pibernik. Patron Josip grof Radezky je prezentiral Antona Pibernika 18. jan. 1809. Dolgo pa ni ostal v Tržiču, zakaj dekan Sluga je sporočil konzistoriju, da odide Pibernik o sv. Mihaelu 1810.

Poljane pri Loki. Dekan Janez Božič sporoča 25. junija 1804., da so bile šole v Poljanah, v Žireh in na Trati, pa so prejenjale vsled pomanjkanja potrebnih dohodkov, le v Poljanah je šola še na pol. Predlog, kakó bi se šole oživile, naznanja 20. maja 1805., priznatek učiteljskih dohodkov za Poljane in Žiri pošilja l. 1807.

D o p i s i.

Iz logaškega okraja. Dne 9. julija t. l. vršila se je v Dol. Logatcu okrajna učiteljska konferenca. Predsednik c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Ivan Thuma je otvoril konferenco ter v prvi vrsti pozdravil navzočega c. kr. okrajnega glavarja g. Kremenskega, nato pa prečital rešitev c. kr. deželnega šolskega sveta z ozirom na sklepe lanske okrajne učiteljske konference. Ko se je v toplih besedah spomnil tudi prerano umrlega in zelo marljivega učitelja g. Rudolfa Piša — učiteljstvo se je v znak sožalja vzdignilo s sedežev — predstavil je konferenci nove učne moči ter imenoval svojim namestnikom nadučitelja g. Andreja Šesta. Zapisnikarjem sta bila izvoljena nadučitelj gosp. M. Kabaj in učiteljica gdč. M. Žele. Nato je sledilo nadzornikovo poročilo o nadzorovanih šolah, v katerem se je g. nadzornik izrazil, da je z delovanjem učiteljstva v obče zadovoljen. Navedel je nekatere hibe, ki se še tu in tam nahajajo, podal je mnogo dobrih nasvetov, kako je v bodoče ravnati, da bodo uspehi še boljši, omenil je posebej še ukaz deželnega šolskega sveta, ki za nadalje prepoveduje risanje po stigmah, končno pa je opozoril šolske voditelje, katera poročila in izkaze morajo sedaj ob koncu šolskega leta predložiti c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, Zani-

mivemu nadzornikovemu poročilu je sledil referat g. Iv. Šega: „Risanje v ljudski šoli z ozirom na zahteve sedanjosti.“ Poročilo je bilo zaradi dolgega uvoda precej obširno; debata pa ni bila tako živahna, kakor je bilo pričakovati. Videlo se je zborovalcem, da jim je nekaj na srcu, kar bi radi povedali, a beseda vendar ni hotela prav na dan; šele, ko je gospod nadzornik sam posegel v debato, so se nekateri ojunčili, da so izrazili svoja mnenja. Končno pa se je sprejel predlog gospoda poročevalca: „Upelji se risanje po naravi; predloge naj služijo kot pripomoček učitelju in kot nazorilo, a predrisba naj bo tolmač težjih točk.“ — Ko so se določile učne knjige, ki se bodo rabile v prihodnjem šolskem letu, je poročal g. Iv. Šega o stanju okrajne učiteljske knjižnice. V minolem letu je prirastlo 26 del v 26 zvezkih, tako, da šteje sedež knjižnica 1063 del v 1286 zvezkih in 76 sešitkih. Izposodilo si je 30 učiteljev 120 knjig. Dohodkov je bilo letos le 32 K 73 v. Kot pregledovalca računov sta bila izvoljena gg. Al. Sežun in P. Šilc; v knjižnični odbor pa gospodje I. Bezeljak, Al. Pin, L. Puncuh, Iv. Šega in gdč. E. Pehani. V stalni odbor so se izvolili gg. Jos. Benedek, H. Likar, P. Repič, Ivan Šega in Andr. Šest. Gospod nadzornik

je sklenil konferenco s pozivom, da zakliče učiteljstvo Nj. Veličanstvu trikratni „slava!“ Po odpeti cesarski pesmi se je g. A. Šest zahvalil gospodu nadzorniku za vsa navodila, ki jih je dal tekom konference ter mu zaklical: Slava! in Bog ga živi!

—v—

Iz krškega okraja. V poslopju krške meščanske šole se je vršila dné 22. junija t. l. okrajna učiteljska konferenca tega okraja. Predsednik c. kr. okr. šol. nadzornik g. Ludovik Stiasny je imenoval svojim namestnikom ravnatelja meščanske šole g. Ivana Lapajneto, zapisnikarjem sta bila izvoljena nadučitelj gospod Ivan Demšar in učiteljica gospodična Emilija Aschmann iz Šmarjete, overovateljem zapisnika pa nadučitelj gospod Ivan Benedičič in učiteljica gospodična Ana Zevnik iz Škocijana. Iz nadzornikovega poročila je bilo razvidno, da šolstvo v tem okraju dobro napreduje. V nekaterih letih bodo imele skoro vse šole nova šolska poslopja; doslej jih je že 16, 5 se jih zida in 5 drugih se bo v kratkem začelo zidati. Zdravstveno stanje ni bilo posebno ugodno, zlasti v zimskem času je bilo treba več šol zaradi bolezni za nekaj časa zapreti. Šolsko obiskovanje pa je od leta do leta bolj redno in število neredno šolo obiskujočih otrok se je znižalo od 8,2 % na 1,05 %. Novih učil so si nabavile šole krškega okraja za več kot 6000 K. Lokalne učiteljske knjižnice imajo 4039 knjig, šolarske knjižnice pa 3543 knjig. Potem, ko je podal g. nadzornik še nekaj navodil in nasvetov glede metode

in posameznih predmetov, je sledil praktični nastop učiteljice gdč. Pavle Zierer v tretjem razredu. Ta učna sliha je pokazala prednosti nove risarske metode, s katero se dosežejo prav povoljni uspehi. O deljenem učnem načrtu za ponavljalne šole za dečke sta poročala nadučitelja g. Ludovik Fettiich-Frankheim in g. Aleksander Lunaček, za ponavljalne šole za deklice pa učiteljici gdč. Ana Harbich in gdč. Ivana Simončič. Po prav živahni debati so bili učni načrti sprejeti. Poročevalcem o referatu: „Kako je skrbeti v nižji skupini za trajno in dobro podlago v spisovnem pouku“ je g. nadzornik imenoval učitelja g. Ivana Mayerle in poročevalcem o referatu: „Kako je mogoče doseči, da je pouk v ponavljalni šoli zanimiv in da odgovarja zahtevam vsakdanjega življenja?“ pa nadučitelja g. Ivana Malnariča. — Okrajna učiteljska knjižnica šteje 1774 del v 2798 zvezkih; dohodkov je bilo 550 K, izdatkov pa 510 K 24 h. V stalni in v knjižnični odbor so bili izvoljeni dosedanji člani, le namesto gospe Josipine Kalin je bila izvoljena gospa Olga Koban iz Kostanjevice. — Delegatom v deželno učiteljsko konferenco sta bila izvoljena nadučitelja g. Aleksander Lunaček iz Št. Ruperta in g. Frančišek Rant iz Radeč; kot zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu je bil izvoljen nadučitelj g. Ivan Malnarič od Sv. Križa pri Kostanjevici. — Po konferenci si je učiteljstvo ogledalo zelo zanimivo razstavo učil, pismenih izdelkov in ženskih ročnih del.

Slovstvo.

Lepopisne vaje Navodilo za pisanje brez lineature. Sestavil Janes Levec. I zvezek. Založba Ig. pl. Kleinmayr-ja in Fed. Bamberg-a v Ljubljani. Cena 2 K.

Posebno marljivost je opaziti zadnji čas med slovenskim učiteljstvom. Kar je v minolem stoletju zamudilo, to hoče sedaj v najkrajšem času nadomestiti. Prav redke so bile pred nekaterimi leti še slovenske metodične knjige, sedaj pa nam jih kmalu ne bo manjkalo za nobeno stroko.

Pred menoj leži zopet nova knjiga „Lepopisne vaje“. Sestavljena je po naročilu c. kraljevega mestnega šolskega sveta ljubljanskega in je namenjena osobito prvemu in drugemu šolskemu letu, uporabljati pa jo bo mogoče tudi na višjih stopnjah, ker so pisni elementi povsod eni in isti. Njen namen je, odkazati tudi lepopisnemu pouku novo metodo, ki naj bi se zlasti v začetku vjemala z novo moderno risarsko metodo. Podlaga tej novi metodi je Castair-jev sistem, ki pričinja pisne vaje z vajami lakti. Po tej metodi se vadijo otroci že s početka pisanja brez lineature, zlasti vse predvaje se pišejo na prazen papir; a pri pisanju črk, besed in stavkov na tej stopnji tudi lineatura ni popolnoma izključena. V uvodu nam podaja pisatelj nekaj splošnih zelo zanimivih opomb, katere je treba pač dobro proučiti, predno se prične s poukom po tej metodi. Nato sledi 70 litografiranih strani, ki obsegajo: splošne predvaje za urjenje pisnih ustrojev, namreč lakti, zapestja in prstov ter obenem vaje pisnih elementov; predvaje za male in velike črke; tri učne poizkuse; genetiški red in sestavine male in velike abecede in naposled dodatek nekaterih vaj za II. razred. Vsaki vaji so v boljše razumevanje pod črto pridejane še posebne opazke, prav posebej pa še navodila o pisanju po taktu. Vsa snov je zelo obširno obdelana, za šole nižjih kategorij še znabiti nekoliko preobširno. Tudi pridejani učni načrt za osemrazredne ljudske šole, katerega sta potrdila okrajna učiteljska konferenca ljubljanska in c. kr. dež. šolski svet bode lahko služil za podlago pri sestavljanju podrobnega učnega načrta za druge kategorije ljudskih šol. Naposled ima knjiga še pregled šolskih zvezkov, kakor se rabijo vsled sklepa okrajne učiteljske konference na ljubljanskih

ljudskih šolah. Želeti je, da bi se zaradi edinstnosti uveljali tudi na drugih šolah enaki zvezki. Da so se v litografski del vrinile nekatere nedoslednosti in nepravilnosti, je g. sestavitelj že sam omenil v uvodu. Splošno bo knjiga slovenskemu učiteljstvu gotovo jako ugajala in mu dobro služila. G. sestavitelj naj le kmalo izda tudi II., že obljubljeni zvezek. —

O reformi naučne osnove i udžbenika za nauk vjere u nižim pučkim školama. Napisao Evgen Kornfeind učitelj vjere. Zagreb Naklada „Krščanske Škole“. 1904. (Knjižnica za vjeroučitelje. Knjiga III.) Cena broširani knjigi — 50. Hrvaški kateheti, zlasti oni, ki niso posebej nastavljeni in mrajo poleg katekizovanja opravljati še pastirsko službo, si žele premembe učnega načrta iz leta 1892) in učnih knjig. Da bi se taka reforma uspešneje izvršila, je podal pisatelj v navedeni knjigi nekaj modrih in dobro premišljenih nasvetov. Najprej opisuje, kar se mu zdi pomankljivo, potlej pa nasvetuje, kar spozna za boljše. Z ozirom na učni načrt deli vse šole v tri glavne kategorije: šole s samostalnim katechetom, šole brez stalnega kateheta pri župni cerkvi in filialne šole. Zlasti za šole brez samostalnega kateheta se mu zdi dosežani učni načrt slab in neizvedljiv. Za te posebej nasvetuje potrebne reforme

V drugem delu govori o učnih knjigah in nasvetuje v Deharbovih katekizmih premembe v tem zmislu, da se doseže pri vseh treh (malem, srednjem in velikem) enakost v razdelitvi in razvrščenju vprašanj; tudi po različnem tisku naj bi bila razvidna tvarina za razno šolsko dobo. Ker je v (zlasti slabše urejenih) ljudskih šolah nemogoče obdelati vse preobširne tvarine, nasvetuje krajšanje pri bibličnih zgodbah, in sicer naj bi se jemale le take, ki so potrebne za razlago katekizmovih resnic, iz stare in nove zveze, brez kronološke zveze. Doslej so se svetopisemske zgodbe učile samostojno v III. in IV. razredu, to je zgodbe posebej in katekizem posebej. Za ta slučaj, ko bi se zgodbe učile v koncentrični zvezi s katekizmom, nasvetuje pisatelj nekatere izpremembe, zlasti, da naj se z debelejšim tiskom natisnejo one zgodbe, ki se imajo obravnavati s katekizmom, drobneje pa one, k naj bi se izpuščale. Ne želi pa, da bi se učna

knjiga sama okrajšala v tem zmislu, ker je ob enem družinska knjiga, ki jo radi in s pridom prebirajo tudi odrasli.

V tretjem delu še enkrat povzame gospod pisatelj svoje nasvete, v pregledni sestavi ter

končno še predlaga, naj bi pri taki reformi sodelovali vsi kateheti, ki naj bi se tesneje združili v „Savez hrvatskih vjero-učiteljskih društv“ in si privzeli za glasilo „Kršćansko školo“.

Šolske vesti.

Maturo na učiteljsčju v Ljubljani so napravili: Ivan Arnšek, Leopold Bäbler, Franc Bratoš (z odliko), Mat. Brezovar, Ivan Erbežnik, Konrad Fink, Ivan Gabrovšek, Ivan Garvas, Ivan Golob, Jožef Jeglič, Karol Gregorc, Andrej Kenič, Jožef Kobal, Ivan Krenn, Franc Krmelj, Ivan Mrcina, Ivan Stepišnik, Albin Stritar (z odliko), Anton Vodè, Jožef Verbič. Ponavljalni izpit jeseni je bil dovoljen trem kandidatom. Dva kandidata sta od skušnje odstopila.

Matura na ženskem oddelku učiteljsčja v Ljubljani je bila končana 19 t. m. Za šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom so jo napravile: Matilda Bock, Ivana Cegnar (z odliko), Angela Ferlič, Amalija Hinek (z odliko), Antonija Hribar, Marija Jekovec, Roza Krapš, Božena Kreč (z odliko), Ivana Lampe, Marija Lebar, Lea Levec, Elizabeta Lušin, Berta Meglič, Angela Nadižar, Ljudmila Novak (z odliko), Hermina Pellan, Marija Pezdir, Minka Pogačnik, Marija Prašnikar (z odliko), Frančiška Puc, Marija Ramovš (z odliko), Marija Regali, O'ga Reisner, Marija Remžgar, Marija Sedej, Karolina Tekavčič, O'ga Tomšič, Marija Triller (z odliko), Ivana Trtnik, A. Vantur, Frančiška Vilhar (z odliko), Antonija Virk, Ivana Zupan (z odliko), dalje privatistinja Cirila Pleško. — Za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom: Adela Golob. — Štiri kandidatnje, med njimi ena eksternistinja, bodo morale skušnjo ponavljati.

Izid zrelostnih izpitov na c. kra-ljevem ženskem učiteljsčju v Gorici dné 13. julija 1904. — Z odliko so izpit napravile sledeče gdčne kandidatnje s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Michel Marija, Pešel Marija, Šmid Matilda in Znanc Marija. — Zrelimi pripoznane s slovenskim in nemškim učnim jezikom so bile sledeče gdčne kandidatnje: Borštnik Ivana, Danec Antonija, Job Neža, Savnik Blandina, Slemenšek Irena, Troha Marija in Zalar Marija. — Zrelimi pripoznane s slovenskim učnim jezikom so bile sledeče gdčne kandidatnje: Bole Viktorija, Brezavšek Katica, Čokl Ida, Delak Pavla, Furlani Olga, Gaspari Klementina, Jamšek Marija, Mazi Ursula, Murovec Amalija, Posega Josipina, Repič Marija, Schwinger Justina, Slokar Angela, Sosič Ana, Stipanič Franja, Stres Ema, Vičič Ljudmila. — Dve gdčni kandidatnji ste bili reprob. na dva meseca.

Zrelostni izpiti v Mariboru. Od 4. do 6. t. m. so se vršili na mariborskem učiteljsčju zrelostni izpiti, katere je delalo 15 gojencev in 3 vnanji. — Od 5. do 9 t. m. so se vršili zrelostni izpiti na učiteljsčju šolskih sester, katere so dovršile sledeče maturantnje: Colnerič Marija, Coretti Justina, Dolin Frančiška, Frenner Antonija (z odliko), Gajšek Marija, Gorišek Matilda, Gierlinger Marija, pl. Hoffmann Andreja (z odliko), Jurič Terezija, Hladnik Marija, Kosi Nika (z odliko), Kossek Marija (z odliko), Krašovic Marija (z odliko), Mešek Ana, Pau-

lošič Marija, Pirkmaier Marija (z odliko), Planker Ema, Preskar Melita, Prosenc Frančiška, Scheligo Štefanija (z odliko), Solk Karolina, Terstenjak Ema, Vipavc Zora (z odliko), Wodiczka Marija (z odliko), Zamejic Ema.

Zrellostna izkušnja v oddelku B c kr. I. državne gimnazije v Ljubljani je bila dovršena v petek, 15. t. m., s sledečim uspehom: K ustnemu izpraševanju je prišlo 41 kandidatov, med temi dva zunanja. Zrellostno izpričevalo jih je dobilo 31 med temi 10 z odliko, 7 jih sme po počitnicah ponavljati izkušnjo iz enega predmeta, 3 so padli za eno leto. — **Izkušnja v A oddelku:** 6 dijakov je napravilo maturo z odliko, 15 s povoljnim uspehom, 9 jih je reprobiranih na dva meseca (med njimi 2 eksterna), 3 padli za celo leto (2 eksterna).

Iz letnih poročil. Ljubljansko ljudsko šolstvo. Mestne ljudske šole so letos izdale skupno izvestje. Na prvi mestni petrazredni deški šoli je bilo 530 učencev, za višji razred sposobnih 394, nesposobnih 134. Slovencev 525, drugih narodnostij 5; na drugi mestni ljudski sedemrazredni šoli je bilo 635 učencev, za višji razred sposobnih 534, nesposobnih 88, Slovencev 630, Nemca 2, drugih narodnostij 3; na tretji mestni ljudski petrazredni šoli je bilo 256 učencev, za višji razred sposobnih 220, nesposobnih 32, Slovencev 255, Nемец 1; mestna slovenska osemrazredna dekliška ljudska šola je imela 874 učenk, za višji razred sposobnih 763, nesposobnih 92, Slovenk 861, Nemke 4, drugih narodnostij 9; mestna dvo razrednica na Karolinski zemlji je imela 62 učencev in 61 učenk vsi Slovenci, za višji razred sposobnih je bilo 43 učencev in 38 učenk; mestna nemška petrazredna deška ljudska šola je imela 214

učencev, med njimi 112 Slovencev in 87 Nemcev, drugih narodnostij je bilo 15, za višji razred je sposobnih 162, nesposobnih 50; mestna nemška dekliška osemrazredna ljudska šola je imela 437 učenk, med njimi 179 Slovenk in 246 Nemk.

Samostanska šola v Škofji Loki. V notranji samostanski šoli je bilo 184 gojenk, ki so skoraj vse stanovale v samostanu. Učenke so bile iz raznih avstrijskih kronovin, pa tudi z Ogrskega, Bosne, Italije in Egipta. Ob sklepu šolskega leta so učenke v dvorani izborno igrale igro „Stara mati“. Na vrtu pa so gojenke igrale na razna glasbena orodja. Veselje je, ako vidi človek, kako skrbno je vzgojena mladina, ki je up bodočnosti. — V Kranju je štirirazredno deško ljudsko šolo letos obiskovalo 166 učencev; za višji razred so sposobni 103. Obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 93 učencev. — Štirirazredno deško ljudsko šolo v Rudolfovem je v minolem šolskem letu obiskovalo 229 učencev, in sicer iz mesta 117, iz drugih šolskih občin 112. Za višji razred je sposobnih 158.

C. kr. umetno - obrtna strokovna šola v Ljubljani je imela koncem leta 188 obiskovalcev in obiskovalk, med njimi Slovencev 158, Nemcev 25, 2 Hrvata, 1 Čeha, 1 Laha, in 1 Angleža.

II državna gimnazija je zaključila šolsko leto 9 t. m. Izvestje prinaša: Zemljevid o naseljenosti prebivalstva na Kranjskem, priobčil doktor Dragotin Lončar. „Dobrovski in Slovenci“, očrtal dr. Janko Slebinger. Število učencev koncem šolskega leta je bilo 364. vsi Slovenci. Prvi red z odliko jih je dobilo 24, prvi red 241, drugi red 48, tretji red 9, ponavljalno skušnjo ima 49, dodatno skušujo 1.

Možitev učiteljic. Na neko pritožbo je upravno sodišče izjavilo, da je poroko

učiteljice, izvršeno brez dovoljenja kompetentnih oblastij, smatrati kakor dobrovoljen izstop iz službe.

Redek slučaj. Te dni je slavila 40-letnico svojega službovanja učiteljica Marija Lozer. Trideset let je bila nameščena v Šklednju na slovenskem oddelku; zadnjih deset let je prestopila v italijanski oddelek.

Šolska statistika iz Trsta. Na državni gimnaziji v Trstu je bilo v preteklem šolskem letu 141 Slovencev, 16 Hrvatov, 2 Čeha, 13 Nemcev, 140 Lahov. Na državni realki: 62 Slovencev, 5 Hrvatov. Na državni ljudski šoli je bilo: 327 Slovencev, 315 Lahov in 427 Nemcev. Pa pravijo, da v Trstu ni Slovencev. Dolžnost vlade je, dati jim šol!

Volilna pravica učiteljic. Kakor smo že omenili, je načelno razsodilo upravno sodišče pod predsedstvom grofa Schönborna, da imajo učiteljice pravico voliti v občinske zastope. Besedo „učitelji“ v dotičnih zakonih tolmači upravno sodišče tako, da je hotel zakon dati volilno pravico „učiteljstvu“ brez razlike spola. Po tem odloku imajo torej učiteljice aktivno občinsko volilno pravico povsod izveniši občine z lastnim štatutom, ki izrecno izključuje to pravico. To so mesta Dunaj, Praga, Reichenberg, Črnovice, Celovec, Brno, Trst, Inomost in Bocen. — V Gradcu so že zdaj imele po štatutu to pravico. V drugih mestih, kakor v Lvovu, Krakovu, Lincu, Opavi, Solnogradu, Olomucu, Gorici, postane veljavna zadnja razsodba za učiteljice, ki so stare 24 let.

Šola za prodajalke. Neka tvrdka v Halberstadtu je ustanovila šolo za prodajalke. Ta zavod hoče svoje učenke v eni uri na teden naučiti toliko, kolikor potrebujejo pri svojem poklicu. Posebno se učé nemščine in računstva. V nalogah se morajo pred vsem ozirati na trgovsko

življenje. Deklice se učé tudi izpolnjevatí uzorce, pošne nakaznice in druge enake tiskovine. — Nadarjenejše učenke se učé tudi nekoliko knjigovodstva, ter poslušajo predavanja o najvažnejših vprašanjih iz trgovskega in narodnogospodarskega življenja.

Novi davek za zvišanje učiteljskih plač. V finančnem ministerstvu nameravajo uvesti obdavčenje voznih kart za ladije v Dalmaciji in uvesti tudi naklado na uvoz na pivo. Z dohodki nameravajo zvišati plače učiteljskemu osebju v Dalmaciji.

Maturo na ljubljanskem moškem učiteljišču so napravili: Ivan Arnšek, Leopold Bähler, Franc Bratoš (z odliko), Mat. Brezovar, Ivan Erbežnik, Konrad Fink, Ivan Gabrovšek, Ivan Garvas, Ivan Golob, Jožef Jeglič, Karol Gregorc, Andrej Kenič, Jožef Kobal, Ivan Krenn, Franc Krmelj, Ivan Mrcina, Ivan Stepišnik, Albin Stritar (z odliko), Anton Vodč, Jožef Verbič. Ponavljalni izpit jeseni je bil dovoljen trem kandidatom. Dva kandidata sta od izkušnje odstopila.

Uršulinske šole v Ljubljani. V tukajšnjem uršulinskem samostanu je bilo minolo šolsko leto šest učnih zavodov, namreč otroški vrtec, vnanja petrazredna ljudska šola, slovenska meščanska šola, učiteljišče s petrazredno vadnico in notranja meščanska šola. Kakor povzamemo letnemu poročilu, je hodilo v otroški vrtec 54 deklic. Vnanjo ljudsko šolo, ki je imela 5 vzporednic, je obiskovalo 454 učenk. Slovenska meščanska šola je imela 128 učenk. V meščanski šoli se učé učenke tudi igranja na klavirju, goslih in citrah. — Na učiteljišču sta bila letos otvorjena I. in III. letnik; v I. letniku je bilo 34 gojenk, med njimi 9 odličnic, v III. letniku je bilo med 24 gojenkami 11 odličnic. Vse gojenke so stanovale v zavodu.

Na v adnici (notranji petrazredni ljudski šoli) je bilo 218; v notranji meščanski šoli pa 115 učenk. Vseh učenk uršulinskih šol je bilo 1027. — Prihodnje šolsko leto se prične 16. septembra.

Matura. Na gimnaziji v Mariboru se je vršila matura od 21 do 24 junija t. l. z izbornim uspehom. Oglasilo se je vseh 35 učencev osmega razreda, 22 Slovencev in 13 Nemcev. Prestalo je maturo z odliko 6 in s prvim redom 28 učencev, samo 1 učenec mora po počitnicah iz enega predmeta izpit ponoviti. Odlikavev je 5 Slovencev. Odličen izid je častno znamenje za mariborsko gimnazijo. — Na gimnaziji v Kranju je delalo maturo 16 učencev osmega razreda. Z odliko so napravili 3, s prvim redom 9, v jeseni bodeta ponavljala 2, 2 pa sta bila reprobirana. — Na realki v Ljubljani se je vršila matura od 24. do 30. junija. Oglasilo se je 31 učencev; dva sta napravila maturo z odliko, 18 učencev je dobilo prvi red, 7 jih bode ponavljalo čez dva meseca, 4 čez eno leto.

Vročinske počitnice. Vsa šolska vodstva so dobila potom c. kr. okrajnih šol. svetov dopis c. kr. dež. šol. sveta z dné 7. junija 1904, št. 2248, v katerem se učitelstvu naznanja, da ministerski razpis z dné 28. februarja 1887, št. 21.644, glede vročinskih počitnic ne velja za ljudske šole na Kranjskem, temveč le za Nižje Avstrijsko, Štajersko, Trst, Dalmacijo, Tirolsko, Češko in Moravsko in da ni nobene ministrske odredbe, ki bi dovoljevala ljudskim šolam na Kranjskem, izvzemši onim v Ljubljani, vročinske počitnice.

Izpite za otroške vrtnarice so naredile na ljubljanskem učiteljišču sledeče kandidatnje: za slovenske in nemške otroške vrtce: Marija Bajt, Pavlina Bogataj, Marija Bovha, Pavla Češnovar, Lucija

Gobec, Ana Škofic, Pavla Štimulak in Marija Žonta; za nemške otroške vrtce: Olga Gromes, Ana Somnitz in Marija Tavčar.

Umrli je v Matenji vasi pri Postojni upokojeni učitelj g. Frančišek Gros.

Na c. kr. višji gimnaziji v Celovcu je bilo koncem šolskega leta 464 dijakov, med njimi komaj 78 Slovencev. Odliko je dobilo 81 dijakov, prvi red 259, ponavljalne izpite jih mora delati 56, drugi red je dobilo 45 in tretji red 22 učencev. Slovenščina se poučuje na celovski gimnaziji v štirih odelkih, po dva in dva razreda skupaj.

Razpisane učiteljske službe. Na trirazrednici v Toplicah je začasno popolniti učno mesto. Prošnjé do 15. julija 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Novem mestu. — Na enorazrednici v Selu pri Šumbregu je stalno ozir. začasno popolniti učno in voditeljsko mesto. Prošnjé do 15. julija 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Novem mestu. — Na enorazrednici v Podgradu je stalno ozir. začasno popolniti učno in voditeljsko mesto. Prošnjé do 15. julija 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Novem mestu. — Na enorazrednici v Orehku je stalno popolniti učno mesto. Prošnjé do 19. julija 1904 na c. kr. okrajnih šol. svet v Postojni. — Na enorazrednici v Razdrtem je stalno popolniti učno mesto. Prošnjé do 20. julija 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Postojni. — Na dvorazrednici v Hotedršici je drugo učno mesto stalno popolniti. Prošnjé do 19. julija 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Logatcu.

Prvo državno gimnazijo v Ljubljani je v minolem šolskem letu obiskovalo 539 učencev. Po narodnosti je bilo 435 Slovencev, 103 Nemci in 1 Italijan; po veri 536 katolikov, 2 žida, 1 protestant. Prvi red z odliko je dobilo 79 učencev, prvi red 390, drugi red 87, tretji 30,

6 je bilo neizprašanih. Gimnazija je imela 16 oddelkov, poučevalo je 27 učnih moči.

Okrajna učiteljska konferenca nemških šol v Ljubljani se je vršila dné 9. julija t. l. Poleg običajnih točk sta bili na dnevnem redu sledeči poročili: 1. „O varstvu živali in rastlin.“ Poročevalec učitelj Franc Schiffrer. 2. „Čut za umetnost in lepoto pri otrocih.“ Poročevalka učiteljica Friderika Konschegg

Nov šolski in učni red. Pred kratkim se je predložil naučnemu ministru v ministrstvu izdelan načrt novega šolskega in učnega reda za občne ljudske in meščanske šole. Delo je menda zelo obširno in obsega skoro trikrat toliko paragrafov kakor šolski in učni red z dné 20. avgusta 1870. l.

Imenovanje. Za prov. glavnega učitelja na goriškem ženskem izobraževališču je imenovan gospod Josip Cizelj, sedaj učitelj na meščanski šoli v Krškem. — Prov. glavni učitelj na učiteljski pripravnici v Kopru g. dr. Valentin Kušar je imenovan za definitivnega glavnega učitelja na učiteljišču v Ljubljani.

Profesorski izpit iz latinščine, grščine in slovenščine je s prav dobrim uspehom dovršil č. g. Janez Gnidovec, gimnazijski učitelj v Kranju.

Potrjena učna knjiga. Ministrstvo za uk in bogočastje je z razpisom z dné 25. maja t. l., št. 8032 knjigo Alojzija Stroja: „Kratka zgodovina katoliške cerkve“ odobrilo za šolske učne namene ter se sme ista uporabljati na ljudskih, meščanskih, nadaljevalnih, višjih deklških in na obrtnih nadaljevalnih šolah s slovenskim učnim jezikom.

Naslov profesorja je bil podeljen učitelju c. kr. strokovne šola v Kočevju g. Viktorju Theibau.

Petindvajsetletnico učiteljevanja so dné 30. junija t. l. obhajali v Ljubljani oni učitelji, ki so dovršili učiteljišče

l. 1879 Izmed dvanajstih abiturijentov jih deluje le še sedem pri šoli in sicer gg. Jakob Dimnik, nadučitelj v Ljubljani, Ivan Janežič, c. kr. vadniški učitelj v Ljubljani, Avgust Kleč, učitelj v Ljubljani, Josip Pintar, učitelj v Tunjicah, Frančišek Ks. Trošt, nadučitelj na Igu, Ivan Wresitz, nadučitelj v Ribnem, in Josip Žirovnik, nadučitelj v Gorjah. Umrlí so: Ivan Bantan kot nadučitelj v Loškem potoku, Ivan Bartel kot nadučitelj v Šmartnem pri Litiji in Alojzij Lavrenčič kot nadučitelj v Št. Vidu pri Vipavi. Učiteljski stan sta zapustila gg.: Robert Erblích in Ivan Kosch.

Dopisovalcem centralnega zavoda za meteorologijo in geodinamiko je imenoval naučni minister profesorja ljubljanske realke g. Albina Belarja.

Opojne pijače so prepovedane šolarjem. Deželni šolski svet na Štajerskem je okrajnim šolskim svetom ukazal, naj se prepove učencem meščanskih in ljudskih šol dajati ob slovesnih prilikah, ob šolskih slavnostih, izletih in sličnih prireditvah uživanje opojnih pijač.

Odkritje spominika. Dné 7. t. m. so odkrili v Šmarji nagrobni spominik rajnemu učitelju g. Konradu Črnologarju.

Osebné vesti. Profesor na drž. gimnaziji v Kranju, g. dr. Jožef Tominšek, je dobil mesto na I. drž. gimnaziji in profesor na drž. gimnaziji v Mariboru, g. Ignacij Pokorn, na II. drž. gimnaziji v Ljubljani. Suplent na ljubljanski državni realki, g. Franc Komatar, je imenovan za pravega učitelja na drž. gimnaziji v Kranju. Pravi učitelj na ljubljanski državni realki, g. Karol Schrautzer, je dobil naslov profesor. Na celjsko gimnazijo pride iz Bregence profesor g. Franc Schremppf, na Dunaj pa iz Celja profesor gospod Ed. Prechtl. Glavni učitelj na učiteljišču v Mariboru g. dr. Martin Wutte pride

na celovško gimnazijo, na mariborsko gimnazijo pa profesor g. Nikol. Žagar iz Splita. Namestni učitelj na goriški realki gosp. Ivan Košnik je imenovan definitivnim.

Umirovljeni sta učiteljica gdč. Ida Vipavc v Gradcu in učiteljica gospodična Ivana Kralj v Poličanah.

Učiteljske izpremembe. Provizoričnim nadučiteljem na dvorazrednici v Tržišču je imenovan g. Andrej Škulj, učitelj v Št. Janžu. Za definitivnega učitelja v Radečah je imenovan ondotni provizorični učitelj g. Viktor Jamšek. Učiteljica gdč. Olga Sivic v Lešah pri Prevaljih je imenovana za učiteljico na Jesenicah. Prestavljeni so: nadučitelj gospod Franc Kopitar iz Čateža v Stopiče

in g. Janko Jeglič z Rakeka za učitelja na drugo mestno deško šolo v Ljubljani; učitelj g. Ferdinand Reininger v Gorenjo Sušico, učiteljica gdč. Frančiška Mikec iz Banjaloke v Dragatuš, gospodična Ludmila Bukovitz z Ubeljskega v Črnomelj, gdč. Olga Kobau iz Kostanjevice na slovensko deklško šolo v Ljubljani, gospodična Amalija Kobau iz Vel. Doline v Kostanjevico, učitelj gospod Davorin Tratnik iz Godoviča v Postojno. — Za učitelja pri sv. Tomažu je imenovan ondotni suplent g. Franc Poplatnik, za učiteljico pa ondotna suplentka gdč. Marija Burgarelc, na šoli v Jarenini pa za učiteljico ondotna prov. učiteljica gospa Frančiška Conroj. Dernovšek.

Drobtine.

Katoliško društvo slovenskih učiteljic je imelo dne 16. majnika zborovanje, pri katerem je govoril preč. gospod župnik Ivan Kokošar o različnih koristih našega društva. Pokazal je s prisrčnimi besedami, da se tu nudi članom prilika nadaljne izobrazbe, iskrenega prijateljstva, duševnega krepila in razvedrila in zato je primerjal naše društvo z zelenico v puščavi.

Sklenilo se je, da se priredi dne 15. junija slovesno zborovanje v čast jubileja brezmadežnega spočetja Marijinega.

Predsednica je prebrala društvenicam črtico iz otroškega življenja, katera je kaj ugajala poslušalkam vnetim za njihov poklic.

Stremayr umrl. Dne 22. junija t. l. je umrl bivši naučni minister Stremayr, ki je bil kot strasten liberalec hud nasprotnik katoliški cerkvi. Za glavno nalogo svojemu delovanju si je bil zastavil odpoved konkordata. L. 1874. je pred-

ložil in s pomočjo liberalne stranke uveljavil cerkveno-politiške zakone. Vladarju se imamo katoličani zahvaliti, da ni prišlo v Avstriji do kulturnega boja. Duh ministra Stremayrja osvetljuje odlok v letu 1874, v katerem je zaukazal nadzorovanje pridig v katoliških cerkvah. — Ustanovil je nemško vseučilišče v Črnovicah. Vseučiliščniki so leta 1874. proti njemu priredili demonstracije, ker je zaukazal večjo strogost pri izpitih in nadzorovanje obiska pri predavanjih. — Leta 1880. je izdal jezikovno naredbo za Češko. — Liberalizem je izgubil z njim zvestega pristaša.

Dolgost železnic na zemlji. Največ železnic ima Amerika, namreč 421.571 km, potem sledi Evropa z 296.051 km, Azija 71.372 km, Avstralija 25.805 km in Afrika 23.417 km. Med posameznimi državami imajo Združene države 325.777 km, Nemčija 53.700 km, evropska Rusija 52.339 km, Francija 44.654 km,

Vzhodna Indija 41.723 km, Avstro-Ogrska 38.041 km, Velika Britanija in Irski 35.591 km.

Obrtno-nadaljevalne šole. Pruska izdaja za obrtno- in trgovsko-nadaljevalne in strokovne šole okroglo 9 400 000 mark, Avstrijska to stran Litave pa okroglo 10.000.000 kron. Izdatki pruske države so znašali l. 1893. za imenovane šole 2.300.000 mark, Avstrija pa je l. 1896. izdala 5.100.000 kron.

Načrt za nov šolski zakon na Ogrskem. Naučni minister Berzeviczy je dal izdelati nov zakonski načrt, na podlagi katerega bi se 1. lahko strožje kaznovalo one starše, ki nočejo pošiljati svojih otrok v šolo, kajti več kakor pol milijona otrok ne hodi nič v šolo; 2. poleg šestletnega navadnega pouka bi se uvedel še triletni ponavljalni pouk (torej devetletna šolska doba); 3. državi bi se odkazale večje pravice glede zasebnih šol, katerih je na Ogrskem posebno veliko; 4. pospešila bi se madjarizacija. In to slednje je menda glavni namen novemu zakonu, kajti po novem zakonu se bo morala madjarščina učiti po vseh šolah; na šolah pa, katere obiskuje 20% Madjarov, mora biti madjarščina učni jezik.

Čudna šolska nalezljiva bolezen „Neue Züricher Ztg.“ poroča: V Bazlju vlada med starši in učitelji deklinške šole veliko razburjenje. Že več tednov napada učenke med poukom stresanje. Učenkam se tresejo roke in noge. Vse opominjanje in prigovarjanje nič ne pomaga. Najprej je napadla ta bolezen le eno učenko, toda se kmalu razširila še na druge učenke in druge razrede. Na zdravnikov nasvet so oprostili vsako tako učenko šolskega pouka. Ta bolezen se je v Bazlju že prikazala l. 1903. Zdravniki svetujejo, naj se take otroke oprosti telovadbe, pisanja in ročnih del ter naj se mnogo gibljejo po prostem

Poroka učiteljic. Na neko pritožbo je upravno sodišče izjavilo, da se smatra brez dovoljenja kompetentnih oblasti izvršeno poroko učiteljice kot prostovoljen izstop iz službe.

Število učiteljskih oseb na dunajskih ljudskih in meščanskih šolah. Na Dunaju deluje 4852 učnih moči, katerih četrtnina je le začasno nameščenih. Ravnatelj in ravnateljic meščanskih šol je 111, meščanskih učiteljev in učiteljic pa 913. Skoro polovico vseh učiteljskih moči, namreč 2403, je učiteljic.

Napredni učitelji v Bolgariji so na učiteljski konferenci sklenili odpravo verskega pouka v šolah. Ta sklep je povzročil veliko nevoljo med prebivalstvom. Mnogo bolgarskih učiteljev je socialističkega mišljenja.

Šola in alkohol. S tem vprašanjem se je pečal shod za šolsko higijeno v Norimberku. Učencem naj bi se v šoli prepovedalo, da ne smejo uživati nobenih opojnih pijač. Toda ne le učitelji, ampak tudi zdravniki, naj bi poučevali učence, kako škodljivo je vsako zavziranje alkohola. Tudi starše se mora posvariti, da ne dajejo otrokom nobenih opojnih pijač. Vsi učenjaki so mnenja, da so pivo, vino, žganje in likerji mladini zelo škodljivi. Te pijače slabé tek, slabé prebaviljavne organe ter napravljajo telo pripravno za razne nalezljive bolezni. Te pijače tudi zmanjšajo paznost, poslabšajo spomin in oteže otroku učenje. Tako otežujejo starši, ako dajejo svojim otrokom alkoholnih pijač, sebi in učiteljem vzgojo. Tudi v bolezni se sme dati otrokom takih pijač le, ako zdravnik zapove.

Društvo katoliških učiteljic na Nemškem ima 7718 članic. Premoženje podporne zaloge znaša 201.571 mark.

Red šolskih bratov. Ravnokar je izšla statistika reda šolskih bratov z dne

31. decembra 1903. Po tej posnemamo sledeče podatke: Red šolskih bratov šteje 1569 naselbin in 18.137 članov s kandidati vred; med slednjimi se jih 972 v 37 učiteljskih seminarjih pripravlja za učiteljske izpite. V 2015 šolah z 8513 razredi se poučuje 321.333 učencev. Javne šole (188 z 993 razredi) obiskuje 46 667, zasebne in proste šole (1730 z 7299 razredi) 267, 437, šole za odrasle (71 z 168 razredi) 5535 in delavne in šole za vajence (26 z 53 razredi) 1694 učencev. — Avstrijsko-ogrška redovna provincija šteje 23 naselbin in ima 31 šol s 146 razredi in 5750 učenci. Med temi so 3 učiteljske pripravnice, 3 vadnice, 2 trgovski šoli, 1 realka, ostale pa ljudske šole. — L 1719., ob smrti ustanovnika sv. Janeza Krst. de la Salle je štel red 274 udov in 9885 gojencev; l. 1792., predno je revolucija red zatrla, je bilo 1000 šolskih bratov in 36.000 učencev. Ko pa je Napoleon I. red šolskih bratov autoriziral, se je razširil po vseh delih sveta.

Šolsko nadzorstvo na Virtemberškem. Že od nekdaj je šolsko nadzorstvo na Virtemberškem konfesionalno. Le duhovniki dotičnega veroizpovedanja so se imenovali šolskim nadzornikom. Sedaj pa se hoče število nadzornikov pomnožiti in vlada noče na nova mesta brezpogojno imenovati le duhovnikov, temveč izročiti hoče nadzorstvo lajikom.

Zagrebski učiteljišniki poleteli so dne 5. maja t. l. na sledečo poučno ekskurzijo: Maribor, Celovec, Inomost, Bolcan, Trident, Arko, Riva, Verona, Padova, Benetke, Trst, Postojna in Ljubljana.

Koliko prebivalcev pride na eno ljudsko šolo. V Srbiji 2280, v Rusiji 1360, v Veliki Britaniji 1300, na Rumunskem 1210, v Avstrijsko-Ogrski 1190, na Nizozemskem 1150, v Belgiji

1020, v Nemčiji 960, na Portugalskem 940, na Danskem 840, na Bolgarskem 780, na Grškem 760, v Švici 650, na Španskem 600, v Italiji 540, v Franciji 458, na Švedskem 440, na Norveškem 380.

Prepirljivi otroci. Ne malo posla ima učitelj s prepirljivimi otroki. Prepiri izven šole se ne redko nadaljujejo tudi med urami učnimi. Nekateri otroci neprenehoma zavračajo drug drugega. Če trdi prvi kako stvar, takoj ji drugi najsilnejše ugovarja. Prvi si seveda ne da ničesar reči, odgovarja z razdraženimi besedami in prepir je gotov. Prepirljivi otroci zagovarjajo ali pobijajo kako stvar na neprimeren način. In ravno ta neprimeren način je pri razgovorih napačen. Krši se vez medsebojne ljubezni, moti se pouk in obtežuje vzgoja. Pri prepiru se izraža nejezdnost v mišljenju s neprimernimi besedami. Vzrok prepiru je večkrat slavo-hlepnost. Če hočemo torej prepirljive otroke odvaditi njihove napake, moramo najprej odstraniti njihov nereden pohlep po časti in slavi. Opomniti je tudi treba prepirljive otroke na to, kako žalijo svoje tovariše. To pa se naj zgodi z mirnimi, krotkimi, pa vendar odločnimi besedami. Tudi je dobro, spomniti otroke na njihovega božjega prijatelja, Jezusa Kristusa. Da preprirov med otroki ne smemo smatrati kot malenkosti, vidimo jasno iz posledic, ki jih imajo taki prepiri. Od začetka se otroci samo prepirajo, kmalu pa se spoprimejo dejansko in kadar stopi učitelj v šolo, tožijo učenci neprenehoma drug drugega. Učitelj preiskuje in vedno je vspeh preiskav isti: iz preprirov so nastali pretepi. Učitelj naj pazi pred vsem na prepirljive otroke, če hoče imeti v šoli mir in red. Pa tudi stariši naj bi nadzorovali svoje otroke in prepirljive, samoblastne otroke odločno zavrnilo.

Kako se otroci navadijo lagati? Različne stvari morejo privedi otroke do

laži. Tukaj omenjamo le jedno: večkrat nauči kdo otroke lagati, ker se jim laže sam. Koliko laži je v navadnem družabnem življenju, in otroci slišijo to. Večkrat se kdo potaji, kakor bi ga ne bilo doma. Ljudje navadno hvalijo koga in se mu laskajo, dokler z njim govore; ko je odšel, ne morejo nikdar naštetih dovolj njegovih napak. Kako naj vpliva to na otroke?

— Večkrat se tudi vzgojitelji lažejo otrokom samim n. pr. da bo tuji stric vzel otroka seboj, da bo prišel črni mož itd. V časih se laže kdo otrokom tudi v šali in je vesel, če so otroci prav lahkoverni. Semintja naroče stariši otrokom, naj se zlažejo, ko se n. pr. v šoli opravičijo, čeprav nimajo povoda za to. Ni čuda, da se otroci tudi sami lažejo, kadar pričakujejo od laži kaj dobrička. Večkrat si vzgojitelji pomagajo z lažjo, če vprašujejo otroci po stvarih, ki bi jih ne smeli vedeti. Toda otroci zvedo vendar kmalu da se jim ni povedala resnica in radi se poslužujejo istega sredstva, da se rešijo iz neprijetnega položaja. Seveda ni treba otrokom vselej vsega povedati, toda lagati se jim tudi ne sme. Otrok mora starišem zaupati brezpogojno: kar pravijo oče ali mati, to je res. To zaupanje pa se otrokom vcepi, če se stariši skrbno varujejo, da pod nobenim pogojem ne govore neresnice.

Ljudsko šolstvo na Predarlškem. V šolskem letu 1902/3. je bila na Predarlškem 201 ljudska šola s 414 razredi. Enorazrednic je bilo 111, t. j. 60%. Začasno je bilo šolskega pouka oproščenih (največ v poletju) 51% šolodolžnih otrok. Telcvadba se je gojila na 24 šolah.

Samomor med otroki — Dr. Ernst Deutsch je priobčil v nemškem časniku „Archiv für Kinderheilkunde“ razpravo, v kateri je zbral 200 slučajev različnih samomorov med otroki. Razloge, ki vodijo v samomor, deli dr. Deutsch v dve vrsti: v splošne, ki temelje v naravnem

razpoloženju in v posebne pri hipnem razburjenju. Na pomanjkanje verskega duha se po mnenju pisateljevem ne moremo ozirati. Zakaj ne? Zato ker je samomor pri poganskih neomikanih rodovih skoro popolnoma neznan (?). Ali so pa ti rodovi res brez vere? Saj so narodopisci našli vero pri vseh rodovih, čeprav je bila po nekod na zelo nizki stopnji. Ali res nič ne vpliva na otroka, če ve, da ga za samomor čaka po smrti veliko večja kazen, kot bi ga mogla zadeti tukaj na svetu. Seveda vera ne more vplivati na otroka, če ji domača hiša in šola vzame ves vpliv. Pisatelj pobija tudi trditev, da bi se pri večji omiki množili samomori. Vsaj za vse dežele po njegovem mnenju ta trditev ne velja. V resnici pa dr. Deutsch vendar le priznava, da moderna kultura pri pogostih samomorih ni popolnoma brez krivde. Sam trdi izrečno, da neomikani rodovi samomora skoro ne poznajo. Zdravniki in pravoslovci se, kakor pravi pisatelj, nagibaju k mnenju, da je vzroka samomoru iskati v kaki duševni napaki posameznega človeka. Če je pa kriva samomoru samo kaka duševna napaka, potem samomor ni več kaznjiv: še odvrniti bi se komaj dal. In vendar navaja dr. Deutsch glede samomora pri otrocih vzrok, ki bi se dal odpraviti. V prvi vrsti, meni pisatelj, bi se bilo treba ozirati na to, kako preobloženi so otroci s šolskimi nalogami. (Kak dober katolik bi moderni šoli tega ne smel očitati!) V samomor vodijo mladino večkrat tudi izpiti, slabi vspehi v šoli, redko pa ubožnost starišev, strah pred kaznijo, domači prepiri. Kaka sredstva svetuje pisatelj proti samomoru? Pred vsem naj bi otroci začeli živeti bolj priprosto, naj bi se ogibali vsega prevelikega duševnega in telesnega napora in naj bi se že zgodaj navadili živeti zmerno in premagovati se. Toda kako je to mogoče, če se za otroka zahteva vedno več

omike? Kako naj bi se varovali prenapornega dela, če se vse bori za obstanek. Če se drvi vse za odličnimi službami? Kako moremo brez višjih nagibov govoriti o zmernosti in o premagovanju samega sebe?

45 let profesor. Letos je poučeval zadnje leto na celovski gimnaziji častiljivi starček o. Norbert Le b i n g e r iz benediktinskega reda. Pri tej priliki so mu priredili dne 2. julija pod vodstvom gosp. ravnatelja in gg profesorjev dijaki slavnostno bakljado. Dijaki in bogoslovci so mu zapeli skupno nekaj lepih pesmi. Nato je šla pod vodstvom gospoda ravnatelja dr. Latzl-a deputacija dijakov h gosp. profesorju ter mu čestitala. Solze so mu oblile lice, ko je videl hvaležnost dijakov. Profesor Le b i n g e r je zadnji benediktinec na celovski gimnaziji in je služboval že tedaj, ko so celovško gimnazijo še oskrbovali benediktinci. Poučeval je zgodovino in geografijo; posebno zanimivo je bilo pri njem, če je začel govoriti o novejši zgodovini. Navzlic svoji starosti je še vendar jako čil in čvrst in se le težko loči od svojega poklica.

Katoliško društvo slovenskih učiteljic je imelo dne 15. junija slovesno zborovanje na čast jubileja neomadeževanega spočetja Marijinega.

Duhovni voditelj je imel slavnostni govor, v katerem je poveličeval srečo, ki prebiva v čistem srcu — Markeza Teodora Obizzi je prisrčno deklamovala Stritarjevo „Turki na Slevici“. — Sledila sta krasna samospeva in sicer Gounodjev „Ave Maria“ in Nedvedov „Srce sirota“, katera

je spremljala na glasoviru gospica Jelka Mercinova, in Mendelssohnova dvospeva „Nedeljsko jutro“ in „Večerna pesen.“ — Igrale so društvenice predsedničin dramatični prizor „Španski trg“, katerega glavno ulogo je kaj lepo izvršila gospica Lavoslava Koršičeva. — Počastili so zborovanje nekateri odlični rodoljubi.

Duhovne vaje za slovenske učiteljice, katere se bodo vršile na Sveti gori pri Gorici, začnejo dne 23. avgusta ob 5. uri zvečer. Stroški za osebo 6 kron.

Zgodovina svete katoliške cerkve. Za srednje šole spisal Ant. Kržič, c. kr. profesor veronauka v Ljubljani. V Celovcu 1904 Natisnila in založila Tiskarna sv. Mohorja, je potrdilo ministerstvo za uk in bogočastje 25. majnika, 1904. št. 13.411 za c. kr. učiteljišča s pripombo, če jo potrdi tudi pristojna cerkvena oblast.

Vseučilišče v Zürichu je v poletnem tečaju obiskovalo 991 slušateljcev oziroma slušateljic. Med temi so bili 504 Švicarji in 487 inozemcev. Slušateljic je bilo 241 in sicer 21 Švicaric in 220 inozemk, med slednjimi 184 Rusinje in 15 Nemk. Večina dijakin, namreč 173, študira medicino.

Disciplinarne kazni v ljudski šoli. Saksonsko naučno ministerstvo je odredilo disciplinarne kazni za ljudsko šolo. Te kazni so: a) ukor učiteljev; b) pridržanje v šoli in izdelovanje nalog; c) ukor pred šolskim zborom; d) telesna kazen. Telesne kazni so dovoljene le, kadar so vse ostale kazni brezuspešne, posebno če je otrok len in lažnjiv, trmast, zloben ali se je hudo pregrešil proti zakonom sramežljivosti.

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15).

Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.